

کارلوس فوننتس

لانین آ. گیورکو

ترجمه
عبدالله کوثری

فرهنگ نشر نو
با همکاری نشر آسیم
تهران-۱۳۹۷

پیشگفتار

بیش از بیست و پنج سال از چاپ اول مجموعهٔ نسل قلم می‌گذرد. پیش از هر چیز لازم است بگوییم این مجموعه با همّت و کمک سه تن از دوستانم، که سهمشان در انتشار این مجموعه به هیچ روی کمتر از من نبوده است، به ثمر رسید. دوستانم، آرمان امید، بهرام داوری و حسن ملکی. قصهٔ عجیب و غریب انتشار این مجموعه قصه‌ای بس دراز است که گهگاه در برخی مصاحبه‌ها من و دوستانم گوشه‌هایی از آن را بازگو کرده‌ایم. اما به عمد لفظ قصه را به کار گرفتم زیرا شاید اگر روزی من و این دوستان خاطرات مربوط به نشر این مجموعه را با جزئیاتش بازگو کنیم دست‌کمی از یک قصهٔ بلند شیرین و پر تب و تاب نخواهد داشت.

باری، نمی‌خواهم اکنون سر این قصهٔ بلند را باز کنم، باشد تا زمانی دیگر و فرصتی مناسب‌تر. اما به جز ما چهار نفر عدهٔ بسیار بیشتری در شکل‌گیری این مجموعه سهم داشته‌اند. مهم‌تر از همه نگاه محبت‌آمیز دوستان مترجم بود که هرگز دست یاری ما را که به‌سویشان دراز شده بود پس نزدند. امروز بعد از بیست و پنج سال عده‌ای از آنان روی در نقاب خاک کشیده‌اند که جا دارد یاد از ایشان بکنیم:

شش :: نسل قلم ::

کریم امامی، عبدالله توکل، ابراهیم یونسی، مهدی سبحانی، صفیه روحی،
محمد مختاری، فرخ تمیمی.

در پایان، ذکر یک نکته ضروری است: این کتابها «زندگینامه»
نیستند، بلکه شرح و تفسیر و نقد آثار و اندیشه‌های نویسندگان هستند. پس
اگرچه حجمشان اندک است اما می‌توانند نقطه شروع خوبی برای
خواندگانی باشند که در پی راه یافتن به مضامین اندیشه‌های این نویسندگان
و متفکران هستند.

خشایار دیهیمی

تابستان ۱۳۹۷

کارلوس فوئنتس^۱، نویسنده مکزیکی، با آثار خود، از داستان و غیرداستان، سهمی عمده در اعتلای ادبیات جهان و اندیشه‌های انسان‌گرایانه داشته است. فوئنتس که در نوشتن رمان، داستان کوتاه، نمایشنامه، و نقد ادبی استعدادی دارد، و در عین حال روزنامه‌نگاری برجسته و دیپلماتی ورزیده است و در مقام معلم در بسیاری از دانشگاه‌های مکزیک و ایالات متحد تدریس کرده، جنبشی نو در ادبیات امریکای اسپانیایی پدید آورده است. بسیاری از رمان‌های او، چون مرگ آرتمیو کروس^۲ و، شاهکارش زمین ما^۳، جایگاهی والا در داستان امریکای لاتین دارند و ترجمه انگلیسی رمان دیگر او، گرینگوی پیر^۴، در شمار پرفروشترین کتابها در ایالات متحد بوده است. فوئنتس انسان‌گرایی در معنای کلاسیک این واژه است؛ او تأثیراتی را که از ادبیات جهان، فلسفه، انسان‌شناسی، تاریخ، و نقاشی پذیرفته است استادانه در هنر روایی و نمایشی خود درهم آمیخته و

1. Carlos Fuentes

2. *La muerte de Artemio Cruz* (*The Death of Artemio Cruz*, 1962)

3. *Terra nostra* (1975)

4. *Gringo viejo* (*The Old Gringo*, 1985)

به نگرشی زیبایی‌شناختی دست یافته که عمیقاً مکزیکی، و درعین حال جهانی، است.

فوننتس در ۱۱ نوامبر ۱۹۲۸ در پاناماسیتی زاده شد. پدرش رافائل فوننتس بوئیگر^۱ بود و مادرش برتا ماسیاس ریواس^۲. مدرسه ابتدایی را در واشینگتن دی. سی. و مدرسه متوسطه را در بوئنوس آیرس و سانتیاگوی شیلی به پایان رساند؛ آنگاه در «انستیتوی مطالعات عالی بین‌المللی ژنو» به تحصیل پرداخت و از دانشگاه ملی مکزیک در رشته حقوق فارغ‌التحصیل شد. فوننتس، که پدرش دیپلمات بود و به سفارت مکزیک در هلند، پاناما، پرتغال، و ایتالیا رسیده بود، راه پدر را دنبال کرد و زمانی منشی هیئت نمایندگی مکزیک در کمیسیون حقوق سازمان ملل متحد در ژنو شد (۱۹۵۰) و نیز در مقام منشی مطبوعاتی مرکز اطلاعات سازمان ملل متحد خدمت کرد (۱۹۵۰). در ۱۹۵۶ او و امانوئل کارابویو^۳ نشریه رویستا مکسیکانا د لیتراتورا^۴ را به سردبیری خود تأسیس کردند. از ۱۹۵۶ تا ۱۹۵۹ فوننتس مدیر روابط فرهنگی بین‌المللی در وزارت امور خارجه مکزیک، و از ۱۹۷۴ تا ۱۹۷۷ سفیر مکزیک در فرانسه بود. رمان مشهور فوننتس، پوست انداختن^۵، که در ۱۹۶۷ منتشر شد، جایزه بیبلیوتکا بروه^۶ را در بارسلون از آن خود کرد. در ۱۹۷۵، فوننتس در مکزیکوسیتی جایزه خاویر ویاتوروتیا^۷ را دریافت کرد و در ۱۹۷۷ جایزه رومولو گایگوس^۸ در ونزوئلا برای

1. Rafael Fuentes Boettiger

2. Berta Macias Rivas

3. Emmanuel Carballo

4. *Revista mexicana de literatura*

5. *Cambio de piel (A Change of Skin, 1967)*

6. Biblioteca Breve

7. Javier Villaurrutia

8. Rómulo Gallegos

کتاب زمین ما به او داده شد. در ۱۹۸۴ جایزه ملی ادبیات در مکزیکو سیتی از آن او شد.

فوئنسس در کتاب رمان جدید امریکای لاتین^۱، که از مقوله نقد ادبی است، به معرفی و توصیف هنر پیچیده نسلی از نویسندگان امریکای لاتین، از جمله خولیو کورتاسار^۲، گابریل گارسیا مارکز^۳، ماریو بارگاس یوسا^۴ و خوسه دونوسو^۵ پرداخت که شهرت جهانی دارند و در کنار فوئنسس داستان‌نویسی در جهان و در امریکای لاتین را از نو شکل داده‌اند. او همچنین راهنما و الهامبخش نسل جدید نویسندگان مکزیکی و امریکای لاتین بوده است. نوآوریهای او در مضمون، ساختار، و زبان، تلاش او در آفرینش زبانی نو، زنده، و غنی برای رمان، تجربه‌های دلیرانه و فرینده‌اش در شخصیت‌سازی، زمان، مکان، و دیدگاه، و درآمیختن استادانه مضامین اجتماعی، تاریخی، و سیاسی با دنیای اسطوره، رؤیا، و ماوراء طبیعی به گونه‌ای نمایان هنر روایت را گسترش داده و غنا بخشیده است.

فوئنسس، همچون اوکتاویو پاز^۶، در همه آثار خود در جستجوی هویت ملی مکزیکی است. جستار پردامنه و ژرف او در پی مکزیکیّت (La mexicanidad) بدانجا می‌کشد که در زمین ما و خویشاوندان دور^۷ رابطه میان دنیای کهن و دنیای نو را تصور می‌کند

1. *La nueva novela hispanoamericana (The New Latin American Novel, 1969)*
2. Julio Cortázar, (۱۹۱۴-۱۹۸۴). نویسنده آرژانتینی.
3. Gabriel Garcia Marquez, (۱۹۲۸-۲۰۱۴). نویسنده کولومبیایی (تلفظ دقیقتر نام او: گابریل گارسیا مارکز).
4. Mario Vargas Llosa, (۱۹۳۶-). رمان‌نویس پرویی.
5. José Donoso, (۱۹۲۴-۱۹۹۶). رمان‌نویس شیلیایی.
6. Octavio Paz, (۱۹۱۴-۱۹۹۸). شاعر و نویسنده مکزیکی (تلفظ دقیقتر نام او: اوکتاویو پاز).
7. *Una familia lejana (Distant Relations, 1980)*

و در اورکیده‌ها در مهتاب^۱ و گرینگوی پیر به بررسی رابطه ایالات متحد و مکزیک می‌پردازد.

یکی از مضامین عمده در آنجا که هوا صاف است^۲ بازجستن اصل و منشأ، چه فردی و چه ملی، است؛ و این روایتی است پر دامنه و پویا از مکزیک که دورانهای تاریخی پیش از کریستف کلمب^۳ تا امروز در آن به هم آمیخته است. این رمان تحلیلی گسترده از همه طبقات اجتماعی مکزیک امروزی به دست می‌دهد و زبانهایی چندگانه را به کار می‌گیرد: زبان پیش‌پا افتاده نودولتان را که پُر است از واژه‌های فرانسوی و انگلیسی، زبان خشن و عامیانه دهه‌های عرقخوری، گفتگوی مطمئن گروهی هنرشناس جلوه‌فروش که لم داده در مبلهای عهد امپراتوری دوم^۴ شعر می‌خوانند، و خطابه‌های خودستایانه صاحب‌صنعتانی چون فدریکو روبلس^۵ که تحول اقتصاد مکزیک را چنان بزرگ می‌دارند که گویی یکسره در گرو تلاشهای پهلوانی ایشان بوده است. هنجارهای اجتماعی، ایدئولوژیهای سیاسی، و کاستیهای فردی در مکزیک دوران رونق اقتصادی دهه ۱۹۵۰ آماج هجومی گزنده می‌شود. فوئنتس با توصیف خانواده اوواندو^۶ - پیمپینلا^۷ که یکسر در تلاش است تا ثروت خانوادگی را باز به چنگ آورد، دنیا لورنسا^۸، زنی سنگواره‌شده که به خاطرات خود پناه برده است، و نوه در مانده‌اش که برای گذران زندگی باید کار کند

1. *Orquideas a la luz de la lund* (*Orchids in Moonlight*, Premiered in 1982)

2. *La región más transparente* (*Where the Air Is Clear*, 1958)

3. Christopher Columbus, (۱۴۵۱-۱۵۰۶). دریاورد ایتالیایی‌الاصل و کاشف قاره امریکا.

4. *Second Empire*, مقصود دوران امپراتوری ناپلئون سوم از ۱۸۴۸ تا ۱۸۸۱ است.

5. Federico Robles

6. Ovando

7. Pimpinela

8. Dona Lorenza

نرمش‌ناپذیری و فخرفروشی پسمانده‌های اشرافیت عهد دیاس^۱ (یعنی آن برکشیدگانی که در دوران پورفیریو دیاس به مکتب و جاهی رسیده بودند) را آماج حمله می‌کند. او درعین حال جلوه‌فروشی و آزمندی آن نودولتانی را به تمسخر می‌گیرد که بعد از انقلاب سربرآورده‌اند و به‌جای آنکه از نخبگان عهد دیاس کناره‌جویند، کمر به خدمت ایشان بسته‌اند - آنان که با اشتیاقی جنون‌آسا پول را با منزلت اجتماعی معاوضه می‌کنند. فوئنتس همچنین تباهی، دورویی، و بی‌دست‌وپایی روشنفکران را به باد حمله می‌گیرد - روشنفکرانی که در نوشته‌های خود دم از همدردی با توده‌های مردم می‌زنند، اما در واقع به آرمان خود پشت کرده‌اند. او اینان را بدانگونه تصویر می‌کند که دلخوش به‌آند که مجلس‌آرای بازرگانان بین‌المللی فرهیخته‌نما باشند.

در این اثر رنگارنگ پرجوش‌وتنش، که پیوسته از این طبقه اجتماعی به آن طبقه برمی‌گردد تا کل واقعیت مکزیکی را در خود جای می‌دهد، خدایان باستانی آرتک^۲ محملی برای تفسیر انتقادآمیز فوئنتس می‌شوند. این خدایان با هدفی دوگانه به مکزیکی قرن بیستم باز می‌گردند. ایسکا سینفوئوگوس^۳، سرخپوست راوی و قهرمان اصلی رمان، تجسم اوئیتسیلوپوچتلی^۴، خدای جنگ در آرتک باستان، است. کار او برداشتن صورتک ظاهرسازی، خودآرایی، و خودپسندی از چهره نودولتانی است که بر مکزیکی امروزی حکم می‌رانند. ایسکا، با زیرکی، شخصیت قربانیانش را می‌شکافد تا دریابد چه

۱. Porfirio Diaz، (۱۸۳۰-۱۹۱۵)، ژنرال مکزیکی. رئیس‌جمهور از ۱۸۷۷ تا ۱۸۸۰ و بار دیگر از ۱۸۸۴ تا ۱۹۱۱.

۲. Aztec، گروهی از سرخپوستان مکزیکی که از حدود اوایل قرن چهاردهم تا اوایل قرن شانزدهم بر مکزیکی میانی سلطه داشتند و حکومتشان به دست کورتس اسپانیایی برانداخته شد.

3. Ixca Cienfuegos

4. Huitzilopochtli